

Orłowski, Bolesław

Przeciwko wypaczaniu historii lotnictwa

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 2/1, 168-170

1957

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

J. Mazurkiewicz: *O stanie badań nad ustrojem i prawem dawnego Lublina*, J. Morawski: *Krótką historią badań fosforytów rachowskich*, J. Begdon: *Zarys polskiego piśmiennictwa myrmekologicznego w ujęciu historycznym*, G. Brzęk: *Stanisław Staszic jako biolog*, M. Dąbkowska: *Początki chemii Jędrzeja Sniadeckiego na tle powstania polskiej nomenklatury chemicznej*, J. Motyka: *Rozwój botaniki w okresie dziesięciolecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i dalsze perspektywy jej rozwoju*, K. Strawiński: *Z historii ochrony roślin w Polsce*, A. Teske: *Marian Smoluchowski w świetle swych listów*, J. Wiliaume: *Szymon Askenazy jako historyk dwu stuleci*, M. Zakryś: *Postępy w leczeniu przetaczaniem krwi*.

Treść zamieszczonych prac reprezentuje szeroki wachlarz specjalności i to nieraz w dziedzinach, które nie doczekały się jeszcze wnikliwszych badań historycznych. Dotyczy to zwłaszcza historii chemii, biologii, myrmekologii czy historiografii.

Nie wszystkie rozprawy przynoszą już ostateczne wyniki opracowywanych problemów. Większość z nich stanowi początek badań, cenną inicjatywę i wskazówki badawcze. Bogate zestawienia bibliograficzne informują wydatnie o stanie badań nad interesującym zagadnieniem. W sumie wyniki badań autorów *Księgi* przynoszą cenne przyczynki do poznania historii nauki polskiej. Wydawnictwo to daje również wartościowe szkice z zakresu przeszłości Lubelszczyzny, ważne dla dalszego postępu prac nad historią tego regionu.

Duży format *Księgi*, doskonały papier, estetyczna szata graficzna i staranny druk podnoszą wartość wydawnictwa. Z drugiej strony jednak uderza brak konsekwencji w umieszczaniu przypisów i cytowaniu źródeł rękopisemnych. Szkoda również, że ta wartościowa publikacja ukazała się w tak małym nakładzie (450 egz.), gdyż czyni ją to w zasadzie trudno dostępną dla szerszego ogółu badaczy.

Zróżnicowana tematyka prac reprezentujących wiele dyscyplin naukowych nie pozwala ocenić merytorycznej wartości rozpraw *Księgi*. Należy się spodziewać, że ocenę tę podejmą zainteresowani specjaliści.

R. Orłowski

PRZECIWKO WYPACZANIU HISTORII LOTNICTWA

W czerwcowym numerze „Woprosów Istorii“ z 1956 r., miesięcznika wydawanego przez Instytut Historii Radzieckiej Akademii Nauk, ogłoszony został artykuł *Przeciwko wypaczaniu historii lotnictwa**. Autorzy artykułu E. F. Burcze i I. E. Mosołow bardzo ostro atakują szereg prac z zakresu historii lotnictwa wydanych w ZSRR.

„Nie ulega wątpliwości — rozpoczynają oni — że oświetlenie priorytetu naszego kraju w dziedzinie różnych wynalazków i udoskonaleń posiada istotne znaczenie. Radzieccy historycy, kierowani dążeniem do wykrycia prawdy naukowej i szlachetnymi pobudkami patriotycznymi, usunęli wiele wymysłów mających na celu zmniejszenie wkładu wynalazców i uczonych naszego kraju

* Fragmenty tego artykułu były przedrukowane w tłumaczeniu polskim w nr 38/1956 „Po prostu“.

do skarbnicy ojczyźstej i őwiatowej kultury. Jednakőe są rwnieő tacy „badacze” i autorzy, którzy wykorzystując zainteresowanie őpoleczeőstwa radzieckiego histori naszej nauki i techniki, przypisuj naszemu krajowi odkrycia i wynalazki, w rzeczywistoőci dokonane za granic. Przytaczane w tym celu dowody nie mają nic wspłnego z badaniami naprawdę naukowymi. Autorzy ci wytwarzają fałszywe wyobraőenie o historii rodzimej i zagranicznej nauki i techniki, krzewi zarozumiałstwo, a częstokroć zdradzają przy tym kompletny analfabetyzm techniczny. Tego rodzaju zjawiska stały się prawdziwą kłsk naszej literatury popularnej o historii lotnictwa, zwiszcza literatury o znanym rosyjskim konstruktorze A. F. Moőajskim“.

Burcze i Mosołow poddaj ostrej krytyce kilka prac z tej dziedziny a mianowicie książki: A. F. Moőajski — *twórca pierwszego w őwiecie samolotu* pióra N. A. Czeriemnycha i I. F. Szpiłowa, *Wybitny rosyjski lotnik* — P. N. Niestierow i *Samolot* — *wynalazek rosyjski* pióra tegoő Szpiłowa oraz informator *Daty z historii lotnictwa ojczyźstej i őeglugi powietrznej* napisany przez Ł. Szeőtieriakowa, pod redakcj T. Koőewnikowej.

W pierwszej z wymienionych książek Czeriemnych i Szpiłow, celowo przeinaczają fakty, stwarzają z gruntu fałszywy obraz őycia i działałnoőci Moőajskiego. Dopuszczają się oni zasadniczych błądw chronologicznych (np. data pierwszej próby lotu 20 lipca 1882 roku jest zmyőlona — nawiasem mówiąc — wedłg dokumentów meteorologicznych tego dnia była burza); przytoczeni przez autorów őwiadkowie lotu — jedni mieli wówczas po dwa, trzy lata, a innych nie było jeszcze na őwiecie; przemówienie, które rzekomo miał wygłosić Moőajski przed startem, jest w rzeczywistoőci parafraz listu Victora Hugo do francuskiego lotnika Felixa Adera. Autorzy imputują zagranicznym konstruktorom, jak Ader, Maxim, Langley i bracia Wright, őe tylko „reprodukowali” samolot Moőajskiego, c jest nieprawd, poniewaő ich aparaty nie miały nic wspłnego ze schematem konstrukcyjnym rosyjskiego wynalazcy. Ponadto pomija się milczenie niektóre dokumenty, z innych őaő przytacza się tylko fragmenty, byle uzyskać potwierdzenie nakreőlonego obrazu. W drugim wydaniu książki, które ukazało się w 1955 r., Czeriemnych i Szpiłow atakują szereg powaőnych wydawnictw, w których historia lotnictwa oddana została prawdziwie (m. in. *Wielką encyklopedi radziecką*). Autorzy nie zgadzając się z wymysłami Szpiłowa i Czeriemnycha naleő wedłg tych ostatnich do niepewnych warstw naszej inteligencji „tacy ludzie — pisz Szpiłow i Czeriemnych — stają się őerem dla obcego wywiadu” (s. 105).

Mnóstwo innych błądw i nieőcisłci znajduje się w pozostałych wymienionych pracach. Między innymi w broszurze *Samolot — wynalazek rosyjski* Szpiłow twierdzi „jakoby maszyny parowe Moőajskiego były bardziej doskonałe niő silnik wewnętrznego spalania, opracowany po dwudziestu latach przez braci Wright, co w ogóle nie odpowiada prawdzie”. W informatorze *Daty z historii lotnictwa ojczyźstej i őeglugi powietrznej* rwnieő roi się od błądw.

Burcze i Mosołow w swoim artykule pitnuj wiele jeszcze innych fałszywych wypowiedzi, przeinaczanie faktów, podkreőlanie roli jednych konstruktorów, przy całkowitym przemilczaniu innych nie mniej zasłżonych oraz przypisywanie zagranicznych wynalazków Rosjanom. Ubolewają oni, őe prasa nie tylko nie potępiła tych książek, ale przeciwnie, ukazały się pochlebne o nich recenzje. Autorzy artykułu tłumacz to faktem, őe twórcy fałszywych

prac z historii lotnictwa zajmują wysokie stanowiska w redakcjach wydawnictw lotniczych.

„Należy skończyć z tym monopolem — kończą Burcze i Mosołow — i zwiększyć rolę społeczeństwa w dyskutowaniu rękopisów i recenzji przygotowywanych do druku, walczyć z wszelkiego rodzaju fałszowaniem i wymysłami, stworzyć dobre książki o historii lotnictwa“.

B. Orłowski

NOTATKI BIBLIOGRAFICZNE

„Woprosy istorii jestiestwoznaniija i tiechniki“. Wypusk 1. Izdatielstwo Akademii Nauk SSSR, Moskwa 1956, s. 327.

Instytut Historii Przyrodoznawstwa i Techniki Akademii Nauk ZSRR nie wydawał dotychczas publikacji o charakterze periodycznym. Oprócz wydawnictw książkowych ukazuje się jedynie seryjne wydawnictwo Prac Instytutu (Trudy Instytutu Istorii Jestiestwoznaniija i Tiechniki), grupujące w tomach poświęconych historii poszczególnych grup nauk i dziedzin techniki obszerniejsze z reguły artykuły. Tomy te wychodziły nieregularnie, w miarę zebrania materiału z poszczególnych działów. Nie pozwalało to na szybkie informowanie o rezultatach badań i powodowało w pewnym stopniu odosobnienie badaczy historii nauki i techniki.

Istniejącą lukę zapełnić ma nowe wydawnictwo Instytutu — „Zagadnienia Historii Przyrodoznawstwa i Techniki“, którego pierwszy zeszyt wyszedł z druku przed paru miesiącami.

Redakcja zapowiada w przedmowie, że wydawnictwo to będzie ukazywało się cztery razy rocznie. Każdy tom, objętości 25—30 arkuszy, zawierać będzie następujące działy: 1. Ogólne zagadnienia historii przyrodoznawstwa i techniki, 2. Historia poszczególnych gałęzi przyrodoznawstwa i techniki, 3. Komunikaty i materiały, 4. Krytyka i bibliografia, 5. Kronika życia naukowego.

W treści pierwszego zeszytu uderza duża ilość miejsca poświęconego historii nauki światowej. Tak więc mamy tu krótki artykuł Ireny i Fryderyka Joliot-Curie *Pierre Curie i drogi rozwoju współczesnej nauki*, cztery prace upamiętniające stulecie śmierci Gaussa, dwa artykuły z okazji czterechsetnej rocznicy śmierci Agricoli, prace o kosmogonicznej hipotezie Kanta, o poglądach Pasteura na możliwość powstania materii żywej z materii martwej, o klasycznym budownictwie Chin, o Bessemerze i o Tesli. Z zakresu nauki i techniki rosyjskiej spotykamy materiały z archiwum Miczurina, prace o Butlerowie, o Szeceńowie, o rozwoju biologii w Rosji w dwudziestych i trzydziestych latach XIX wieku, o odlewnictwie w dawnej Rusi. W dziale materiałów drukowane są m. in. listy Darwina oraz kilka listów i komunikatów dotyczących angielsko-rosyjskich stosunków naukowych. Zeszyt zakończony jest kroniką życia naukowego i wykazem 27 dysertacji doktorskich, obronionych w latach 1949—1954, a dotyczących historii przyrodoznawstwa i techniki.

E. O.